

HOFMANN, H. C. H.; PLÜCKE, F. (EDS.):
GOVERNANCE OF AUTOMATED DECISION- MAKING
AND EU LAW

ANDREJ KRIŠTOFÍK¹

HOFMANN, Herwig, C. H., PLÜCKE, Felix. (eds.) Governance of Automated Decision-Making and EU Law. Oxford: Oxford University Press, 2024, 336 s., ISBN 9780198919544

Recenzovaná kniha od editorov (a zároveň prispievateľov) Hofmanna a Plücka predkladá prehľadovú štúdiu v značne komplikovanej otázke, ktorá je o to komplexnejšia o čo leží na analýze dvoch vzájomne prepletených fenoménov - automatizácie rozhodovacej činnosti pomocou rôznych (pokročilých) technologických nástrojov a spôsob akým je tento jav uchopený v práve európskej únie. Mimo obecné predstavenie problému automatizovaného rozhodovania a jeho technického vývoja² sa kniha ďalej venuje prakticky výhrande verejnoprávnomu rozhodovaniu a problémom, ktoré so sebou môže prinášať. Samotné predstavenie technologických aspektov problematizovaného fenoménu je tak skôr skratkovité a útržkovité, čo však knihe nie je na škodu, skôr naopak - kniha sa tak môže venovať primárne právnym a regulátorným problémom a zároveň si tak zachováva určitú mieru technologickej neutrality.

Zároveň je možné tento prístup považovať za vhodne zvolený s ohľadom na to, že sa jedná o editovanú knihu, resp. o knihu ktorej každá kapitola

¹ Mgr. Andrej Krištofík je doktorandem na Ústavu práva a technológií, Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Kontaktní e-mail: kristofik@muni.cz

² HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 3-4.

rozoberá inú, špecifickú podoblasť automatizovaného rozhodovania a jeho vzťahu k právu európskej únie. Určitú výnimku z tohto pravidla však, celkom pochopiteľne, tvorí spomínaná prvá kapitola práce, ktorá predstavuje obecnú (technickú) problematiku a históriu a niektoré definície. Autori si vo vzťahu k automatizovanému rozhodovaniu volia nekontroverznú definíciu automatizovaného rozhodovania od Rashidy Richardson,³ ktorá je nám však v európskom kontexte známa napríklad aj z odporúčaní európskej pracovnej skupiny pre ochranu fyzických osôb v súvislosti so spracovaním osobných údajov ustanovenej podľa článku 29 Smernice 95/46/ES.⁴ Kniha tak v zásade rozoberá také rozhodovacie procesy, ktoré vylučujú ľudský prvok a jedná sa tak o zvažovanie plnej automatizácie. Pri predstavovaní regulácie takýchto systémov sa kniha veľmi okrajovo dotýka aj kyberneticky-responzívnej regulácie nových technológií,⁵ ktorú však označuje len za možný a najmä vzdialený vývoj. Obecné je tak túto časť práce možné považovať za vhodný prehľad, ktorý sa mimo spomínané venuje aj iným, často rozoberaným otázkam vo vzťahu k automatizácii rozhodovacích činností ako je dátová interoperabilita a problém zberu, či uchovávanía dát⁶ alebo náznakom sa kapitola venuje aj problému algoritimizácie “soft” pravidiel.⁷

Okrem prehľadovej kapitoly, ktorá sa pochopiteľne širokému spektru aktuálnych otázok súvisiacich s automatizovaným rozhodovaním venuje skutočne len náznakovo,⁸ tiež táto kapitola udáva obecný tón pre celú knihu, resp následné kapitoly a zároveň aj jej akúsi nosnú myšlienku. Teda

³ RICHARDSON, Rashida. *Confronting Black Boxes: A Shadow Report of the New York City Automated Decision System Task Force*. AI Now Institute, 2019. Dostupné z: <<https://ainowinstitute.org/publication/confronting-black-boxes-a-shadow-report-of-the-new-york-city-automated>

⁴ Article 29 Data Protection Working Party. *Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679*. Brussels: European Commission, 2018. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/612053>

⁵ Srov. POLČÁK, Radim. *Internet a Proměny Práva*. Auditorium, 2012.

⁶ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 8 - 13.

⁷ K tomu viz viac narp. KRIŠTOFÍK, Andrej. Indeterminacy of Legal Language as a Guide Towards Ideally Algorithmisable Areas of Law. *Law, Humans and Technology*. 2024, roč. 6, č. 2, s. 1-15. ISSN 2652-4074. Dostupné z: <https://dx.doi.org/10.5204/1thj.3524>.

ju ukotvujú na určitej “pozitívnej” strane, a kniha sa takobecne prikláňa napríklad k dielam od Citron,⁹ ktoré na jednej strane priznávajú limitácie, či dokonca nebezpečenstvá prinášané automatizáciou,¹⁰ no obecné ich vnímajú ako prínos pre verejnú administráciu.

Následná kapitola knihy, ktorej autorom je druhý z editorov, na tú prvú nadväzuje skrz riešenie jedného z často rozoberaných problémov vo vzťahu práva a automatizovaného rozhodovania, resp. obecné pri využívaní autonómnych systémov - a tou je problém zodpovednosti za ich činnosť. Tomuto fenoménu sa kapitola venuje v kontexte “kybernetickej delegácie” čo je v podstate nedielnou súčasťou automatizácie, nakoľko pod týmto pojmom sleduje presun (delegáciu) činnosti z ľudského aktéra na kybernetický stroj.¹¹ Čo do odpovednosti za výkon takto delegovanej činnosti sa autor kapitoly venuje dvom aspektom. Celkom správne vyhodnocuje potrebu nejakým spôsobom monitorovať tieto systémy (teda vykonávať činnosť, ktorá by vôbec viedla k zisteniu, že by mal nastať odpovednostný režim). V tejto časti tak pojednáva kapitola o ďalšom častom probléme automatizovaných systémov - o probléme čiernej skrinky.¹² Za originálny prínos kapitoly v rámci tejto diskusie je tak možné považovať jej založenie na analýze potreby balancovania ochrany základných práv a pohnútok ku kybernetickej delegácii. Navzdory tomu je však výstup z týchto úvah, resp. v rámci celej kapitoly možné považovať skôr za “sklamanie” nakoľko sa autor uchyluje k preberaniu v súčasnosti

⁸ To by samozrejme v úvodnej kapitole bolo pochopiteľné, avšak vo väčšine prípadov sa jedná o poslednú zmienku daného problému a nie určité “predpojednanie” rozobrané v ďalších kapitolách a často nie sú tieto zmienky doplnené ani o vhodný zdroj v poznámke pod čiarou, ktorý by danú problematiku rozoberal ďalej.

⁹ CALO, Ryan a CITRON, Danielle Keats. The Automated Administrative State: A Crisis of Legitimacy. *Emory Law Journal*, č. 797. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.emory.edu/elj/vol70/iss4/1>

¹⁰ FRIEDMAN, Barry a CITRON, Danielle Keats. Indiscriminate Data Surveillance. *Virginia Law Review*, roč. 24, č. 22. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4738981

¹¹ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 33 - 34.

¹² Ibid. s. 36 - 39.

populárneho¹³ opatrenia v podobe povinných iteratívnych kontrol po spustení systému. Takýto záver tak knihu celkovo stavia do viac deskriptívnej úlohy, nakoľko aj v tomto momente sa jej autori nevenujú alternatívnym, resp. iným možným riešeniam ktoré sa v tejto oblasti objavujú medzi akademikmi ako napríklad Brownsword,¹⁴ či Hildebrandt,¹⁵ ktorí argumentujú pre ochranu základných práv v takýchto systémoch “by design”. Za prínos k iteratívnej kontrole je možné považovať naviazanie na judikatúru SDEU vo vzťahu k využívaniu dát, ktorú autor vzťahuje aj na nastavenie pravidiel pre automatizované rozhodovanie.

Tretia kapitola knihy predstavuje akési uzatvorenie pomyslenej prvej časti knihy, ktoré sa obecne venovalo problémom spojeným s automatizáciou rozhodovania, resp. určitému obecnému predstaveniu. Je to až v tejto kapitole kedy nám kniha predstavuje niektoré konkrétne príklady automatizovaného rozhodovania, ktoré sú používané v európskej praxi.¹⁶ U tejto kapitoly možno vyzdvihnúť že sa venuje skutočne širokému spektru príkladov a niektoré z nich, ako napríklad využívanie biometrickej kontroly na hraniciach¹⁷ sú rozoberané bližšie v “zvláštnej” časti knihy. Táto sekcia sa zároveň vracia k otázkam ohľadom iteratívnej kontroly predstavovanej v predchádzajúcej kapitole a rozširuje ju o povinnosť vykonať algoritmický impact assessment pred spustením predmetného rozhodovacieho algoritmu. Bohužiaľ však túto povinnosť nijako nestavia do vzťahu k ex post kontrole predchádzajúcej kapitoly, tak aby nám kniha prezentovala nejaký komplexný test, ktorý by mal byť v takýchto prípadoch vykonávaný počas celého životného cyklu technológie, pričom zároveň by sa nutne nemuselo jednať o originálny autorov výtvor ale mohol napríklad

¹³ Zrov. napríklad kanadské nariadenie o automatizovanom rozhodovaní vo verejnej správe na <https://www.tbs-sct.canada.ca/pol/doc-eng.aspx?id=32592>, prípadne článok 9 Aktu o umelej inteligencii.

¹⁴ BROWNSWORD, Richard. *Law 3.0*. Londýn: Routledge, 2020.

¹⁵ napr. v HILDEBRANDT, Mireille a TIELEMANS, Laura. Data protection by design and technology neutral law. *Computer Law & Security Review*, roč. 29, č. 5, ss. 509-521. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364913001313>

¹⁶ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 69 - 76.

¹⁷ Ibid. s. 73 -76.

konfrontovať európske požiadavky na takýto test s v podstate obdobným testom zavedeným Kanadským nariadením o automatizovanom rozhodovaní.¹⁸

I keď samotná kniha nie je formálne štrukturovaná do vymedzených tematických blokov, po tomto “obecnom” bloku je možné pozorovať nástup “zvláštneho” bloku, ktorý je sám ďalej tematicky rozdelený na dve sekcie. Prvú sekciu, skladajúcu sa z 3 kapitôl je možné vnímať ako určitú štúdiu konkrétneho využitia automatizovaného rozhodovania a problémov, ktoré so sebou môže priniesť, resp. právnych reakcií na ne. A druhá sekcia je určitou konfrontáciou niektorých základných práv a problémov ktoré môže predstavovať automatizácia rozhodovacej činnosti.

Prvá sekcia konkrétnych využití sa trochu odkláňa od celkovej koncepcie zvyšku knihy a to jednako tým, že rozoberá z časti súkromnoprávne otázky fungovania online platforiem a tiež odklonom od užšieho zamerania na automatizáciu rozhodovania voči viac obecnému pojednaniu o platformovej regulácii prostredníctvom DSM. Otázkam súvisiacim s automatizovaným rozhodovaním sa venuje kapitola až na záver a aj to viac v kontexte automatizovaného filtrovania obsahu, ktoré nie je skôr možné považovať za rozhodovaciu činnosť ako takú, nakoľko po filtrácii dochádza ku ľudskej kontrole. Kapitola je tak skôr premarnenou šancou na pojednanie o práve na ľudskú intervenciu pri automatizovanom rozhodovaní,¹⁹ a ako samotný popis platformovej regulácie tematicky do zvyšku knihy skôr nezapadá.

Následne táto časť rozoberá využívanie automatizovaného rozhodovania v zdravotníctve a v oblasti spomínanej v kapitole tri, teda pri kontrole hraníc. V otázkach zdravotníctva sa snaží kapitola najmä priblížiť problematiku potreby cezhraničného zdieľania dát o nákazlivých chorobách ako jednému z dôležitých faktorov ich prevencie.²⁰ Po kritike neexistujúcich spoločných štandardov pre interoperabilitu dát

¹⁸ Dostupné z: <https://www.tbs-sct.canada.ca/pol/doc-eng.aspx?id=32592>

¹⁹ MALGIERI, Gianclaudio. Automated decision-making in the EU Member States: The right to explanation and other “suitable safeguards” in the national legislations. *Computer Law & Security Review*, roč. 35, č. 5. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918303753>

v zdravotníctve však následne kapitola predstavuje existujúce systémy v rámci EÚ, ako napríklad EWRS ktorý má za úlohu monitorovať dáta o prenosných chorobách a v prípade hrozby pandémie vytvoriť v systéme upozornenie²¹, prípadne uvádza príklad systému EudraVigilance, ktoré zbiera dáta o bezpečnosti vakcín.²² Aj táto kapitola trpí podobným nedostatkom ako tá predchádzajúca, teda že nie je jasná jej súvislosť s automatizovaným rozhodovaním a jedná sa skôr o iné využitie dát a moderných technológií. Tento nedostatok však prekračuje záverečná kapitola tejto časti ktorá sa venuje chytrým hraniciam Európy.²³ Okrem referencie k samotnému balíčku opatrení známym ako chytrá hranica Európy tak autor opäť uvádza aj konkrétne príklady využitia strojového učenia, resp. automatizovaného rozhodovania, napr. pri posudzovaní rizikivosti žiadateľa o azyl.²⁴ Kapitola úvodom popisuje skutočne komplexné a prepojené fungovanie rôznych kontrol (napr. krádeží identity)²⁵ pri vstupe do spoločného Schenghenského priestoru, ktorá je paradoxne oproti predchádzajúcej kapitole o zdravotníckych dátach, postavená na extenzívnej vzájomnej výmene dát a ich interoperabilite. Autor tu vhodne poukazuje na citlivosť takéhoto automatizovaného procesovania s ohľadom na predmet rozhodnutia a zároveň poukazuje aj na problematickosť situácie z ľudskoprávneho pohľadu. V rámci toho potom upozorňuje najmä na otázky spojené s ochranou súkromia a osobných údajov ako aj na otázky spojené s princípom nediskriminatórneho prístupu k žiadateľom o azyl.²⁶ Kapitola prináša skutočne komplexný popis fungovania a prepojenia jednotlivých chytrých systémov kontrolujúcich

²⁰ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 132.

²¹ Ibid., s. 133 - 134.

²² Ibid., s. 138 - 139.

²³ European Commission, 'Glossary, Smart border package' <https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/smart-borders-package_en>

²⁴ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 150.

²⁵ Ibid., s. 149.

²⁶ Ibid., s. 164.

fyzické osoby na hraniciach avšak hlbšia reflexia spomínaných problémov v kapitole chýba. Pričom s ohľadom na právne pozadie tohto systému mohla byť kapitola doplnená o popis diskusie o tomto probléme a prístupe európskych zákonodarcov, či prípadne by sa núkal komparatívny exkurz mimo EÚ, kde je otázka využívania chytrých hraníc rovnako problematická a široko diskutovaná.²⁷

Svojím zameraním na problematizáciu ľudskoprávných aspektov využitia automatizácie pri kontrole hraníc tak táto kapitola predstavuje vhodné premostenie do poslednej podčasti tejto knihy, ktorú tematicky spája práve zameranie na otázky automatizovaného rozhodovania a jeho interakcie so základnými právami - jedná sa tak o určitý medzistupeň obecného teoretického úvodu a špeciálnej časti konkrétnych aplikácia, je tak možné namietť že posledné dve podčasti knihy mal byť v opačnom poradí. Dve kapitoly (7 a 9) tejto časti venujú podobnej a v súčasnosti široko diskutovanej problematike vysvetliteľnosti rozhodnutí automatizovaných systémov. Zahrnutie oboch kapitôl však nie je redundantné, nakoľko prvá z nich tento problém rieši vo vzťahu k právu na spravodlivý proces, teda ako odôvodnenie rozsudku²⁸ a následná deviata kapitola rieši obecnejšie transparentnosť takýchto systémov ako predpoklad legitímnosti ich fungovania.²⁹ Obzvlášť potom je na mieste oceniť fakt že autor poslednej kapitoly rozoberá aj technologické aspekty xAI, teda vysvetliteľnej umelej inteligencie,³⁰ ktoré často pri diskusii o probléme algoritmickej čiernej skrinky kriticky chýbajú.

²⁷ Tak ako tomu bolo už pri spomínanom nariadení o Automatizovanom rozhodovaní aj tu sa núka komparácia s Kanadou a ich hranicami. Viz napr. <https://arxiv.org/html/2409.01461v1>; <https://www.compas.ox.ac.uk/article/how-ai-is-being-used-in-canadas-immigration-decision-making> a https://cradpdf.drdc-rddc.gc.ca/PDFS/unc203/p801324_A1b.pdf

²⁸ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 188.

²⁹ Ibid., s. 240.

³⁰ ALI, Sajid. Explainable Artificial Intelligence (XAI): What we know and what is left to attain in Trustworthy Artificial Intelligence. *Information Fusion*, roč. 99. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1566253523001148>

Ďalšia kapitola v tejto podčasti sa prezentuje ako pojednanie o (politickej) slobode prejavu,³¹ jedná sa však viacej o otázky targetovanej (politickej) reklamy a platformovej regulácie, kapitola tak v určitom ohľade nadväzuje na kapitolu číslo 4. Svoj argument potreby vhodnej a transparentnej regulácie využívania targetovanej reklamy za pomoci pokročilých nástrojov založených na strojovom učení podporuje analýzou “odstrašujúceho” príkladu Cambridge Analytica a prezidentských volieb v Spojených štátoch Amerických. Aj navzdory svojmu názvu kapitole chýba hlbšie pojednanie práve o práve na slobodu prejavu vo vzťahu k politickej reklame a najmä novému problému možnosti využívania subliminálneho ovplyvňovania skrz nástroje strojového učenia, ktoré mimo iné napríklad adresuje aj Akt o umelej inteligencii. Celá podčasť je následne uzavretá kapitolou jedného z editorov knihy, ktorá sa opätovne vracia k otázke interoperability dát, ktorá bola na konkrétnych príkladoch riešená v kontexte zdravotníctva³² a v kontexte chytrých hraníc Európy.³³ Jedná sa tak o bližšie a konkrétne predstavenie EIF - európskeho rámca interoperability³⁴ a jej významu pre cezhraničnú výmenu dát, resp. jej vzájomnú interoperabilitu ako predpokladu efektívneho vytváranie automatizovaných systémov v rámci verejnej správy. Túto tézu je možné považovať za veľmi nekontroverznú, resp. veľmi zjavnú, preto je škoda že autor nepristúpil ku konfrontácii niektorých negatívnych aspektov, ako je problematika rozširovania možností nie len verejného monitorovania jednotlivcov.³⁵

Obecne je možné knihu považovať za veľmi vhodné predstavenie mnohých technologicky komplexných problematík a ich nie vždy

³¹ HOFMANN, Herwig C.H. PFLÜCKE, Felix. (eds.). *Governance of Automated Decision-Making and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 213.

³² Kapitola 5.

³³ Kapitola 6.

³⁴ *New European Interoperability Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. Dostupné z: https://ec.europa.eu/isa2/sites/default/files/eif_brochure_final.pdf

³⁵ Čož je napríklad pozícia zastávaná Shoshanou Zuboff. Viz ZUBOFF, Shoshana. *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: PublicAffairs, 2019. 704 s.

jednoduchého zasadenia do stávajúcej judikatúry SDEU. Kniha však často v mnohých kapitolách značne odbieha od otázok automatizovaného rozhodovania k otázkam zdieľania dát, ktoré je síce pre tento problém podstatné avšak bez jeho ďalšieho naviazania na automatizované rozhodovanie tieto kapitoly pôsobia skôr samoučelne. Kniha je tak skôr priamočiarejším predstavením problematiky a často jej chýba nejaká hlbšia a akademickejšia konfrontácia s protichodnými názormi či inými komparatívnymi perspektívami, čo by knihe dodalo na význame, ktorý nebude prekonaný s ďalším technologickým a právnym vývojom.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).
